

פיעור, [והוא אינו יודע שעבודתה בכך]. ולא עוד אלא שאיני מנחתך עד שתכפור בתורת משה רבך...

## שתי מגמות אצל בלעם

7. במדבר פרק כב פסוק יג

וַיָּקָם בְּלָעָם וַיֹּאמֶר אֶל יִשְׂרָאֵל כְּלֹכוּ לָכֹּחַ אֶל אֲרֻצְכֶם כִּי מֵאֵן ה' לָתֵתִי לְהִלָּךְ עִמָּכֶם:  
רש"י

(יג) להלך עמכם – אלא עם שרים גדולים מכס

8. במדבר פרק כב פסוק כ

וַיִּבֹא אֱלֹקִים אֶל בְּלָעָם לֵאמֹר לֹא אִם לִקְרֹא לָךְ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים יוֹם לָךְ אֲתָם וְאָף אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אָדַבְרְ אֵלֶיךָ אִתּוֹ תַעֲשֶׂה:  
רש"י

(כ) אם לקרא לך – אם הקריאה שלך וסגור אתה ליטול עליה שכן, קום לך אתם:

9. תפארת שלמה במדבר פרשת בלק

רבי שלמה ב"ר דב צבי הכהן רבינוביץ נולד בשנת תקס"א (1801) בפולין למשפחה מיוחסת. נחשב לעילוי מנערו. התקרב לחסידות, והסתופף אצל גדולי החסידות בדורו - היהודי הקדוש מפשיסחא וה'חזנה' מלובלין.

בתחלה היה ברצונו הרע לקבל בניי שלא ע"מ לקבל פרס ובאמת היה בבחיני אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר ואז ח"ו לא היה תקומה לבניי חלילה. אך כאשר השיב בלעם מאן ה' לתני להלך עמכם. ורש"י ז"ל מפי מחשבות הרשע הזה אלא שרים גדולים מכס והיה רודף אחר הכבוד ובא לבחי' ע"מ לקבל פרס. לכן כאשר באו השלוחים השניים והבטוחו לו כבד אכבדך מאד. נאמר לו קום לך אתם כי לא תוכל לפעול עוד מאומה ולשוא היה תקותם. וז"ש כי אמרתי כבד אכבדך מאד והנה מנעך ה' מכבוד. זאת היתה לך לפוקה מה שהבטחתי לך כבוד ע"מ לקבל פרס. לכן כשאמר לו ברח לך אל מקומך בלא שום כבוד ושכר. אז מצא הרשע המזוהם הזה ליעצו כמ"ש איעצך ומה היא העצה אלקיהם של אלו שונא זמה הוא כו' ובעוה"ר עלתה בידו להכשיל

## המידות הרעות מטות את האדם מהנקודה הפנימית שלו

10. במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה יד

ובבוא משה אל אהל מועד לדבר אתו תני (דברים לד) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה בישראל לא קם אבל באומות העולם קם כדי שלא יהא פתחון פה לאומות העולם לומר אלו היה לנו נביא כמשה היינו עובדים להקב"ה ואיזה נביא היה להם כמשה זה בלעם בן בעור

11. משנה מסכת אבות פרק ה

כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע

12. פירוש רש"י על אבות פרק ה משנה יט

עין טובה. שאין לו קנאה על חזירו וחזיר עליו כבוד חזירו ככבודו: רוח נמוכה. עניו וספיל ככד: ונפש שפלה. שמשפיל עצמו בין אנשים ומעורב ביניהם ואינו נס רות.

13. רמב"ם על משנה מסכת אבות פרק ה משנה יט

כבר בארנו כמה פעמים שעין טובה - ההסתפקות. ונפש שפלה - הזהירות. ורוח נמוכה - הענוה המופלגת, כמו שהתבאר בפרק אשר לפני זה. והשלוש אשר כנגדן הרי הן רדיפת הממון, והיא עין רעה, ורוב התאוה, והיא נפש רחבה, והגאוה, והיא רוח גבוה.

בס"ד

## פרשת בלק – ברח אל מקומך...

### עליות וירידות בפרשה

1. במדבר פרק כב, ז-יב

(ז) וַיִּלְכוּ וַיָּקָם מוֹאָב וַיִּקְרָא מִדִּין וַיִּקְסִימוּ בְיָדָם וַיָּבֹאוּ אֶל בְּלָעָם וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו דְּבָרֵי בְלָק: (ח) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵינוּ פֹה הַלְיָקָה וְהִשְׁבַּתִּי אֲתָכֶם דָּבָר כְּאֲשֶׁר יִדְבַּר ה' אֵלַי וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל מוֹאָב עִם בְּלָעָם: ... (יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל בְּלָעָם לֹא תִלָּךְ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר אֶת הָעָם כִּי בָרוּךְ הוּא:

2. במדבר פרק כב, טו-כא

(טו) וַיִּסַּף עוֹד בְּלָק שְׁלֹשׁ שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים מֵאֵלָה: ... (כ) וַיִּבֹא אֱלֹקִים אֶל בְּלָעָם לֵאמֹר לֹא אִם לִקְרֹא לָךְ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים יוֹם לָךְ אֲתָם וְאָף אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אָדַבְרְ אֵלֶיךָ אִתּוֹ תַעֲשֶׂה: )

3. במדבר פרק כד, י-יא

(י) וַיִּזְוֹר אִף בְּלָק אֶל בְּלָעָם וַיִּסְפַּק אֶת כַּפָּיו וַיֹּאמֶר בְּלָק אֶל בְּלָעָם לִקְבֹּא אִיבֵי קְרָאֲתִיךָ וְהִנֵּה בְרַכְתָּ בְרַךְ זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים: (יא) וְעַתָּה בָּרוּךְ לָךְ אֶל מְקוֹמָךְ אֲמַרְתִּי כִּבְדֹּךָ אֲכַבְּדְךָ וְהִנֵּה מִנְעָה ה' מִכְּבוֹדִי: אור החיים

(יא) ועתה ברח וגו'. גזר עליו ד' דברים, אחד שלא יתעכב אלא ילך באותה שעה והוא אומר ועתה. ב' שילך במרוצה כבודך והוא אומר ברח. ג' שלא ילך אחר עמו ללותו אלא הוא לבדו והוא אומר לך. ד' שלא ילך מעיר זו לעיר אחרת מעיר מואב או מדין אלא למקומו פתורה והוא אומר אל מקומך, ולפי שכל זה הוא זלזול לבלעם והוא הפך מה ששלח לו (כ"ב י"ז) כי כבד אכבדך מאד

4. במדבר פרק כד, יד

(יד) וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכֹהֵן אֵינִי עֹשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמּוֹךָ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים: רש"י

וכאן סתם משה את העלמה, לפי שזלזל אתה זלזלם לזכך ולא נודעה העלמה עד שפרשה משה נשעת האודך:

5. במדבר פרק לא, יד-טז

(יד) וַיִּקְרָא מוֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַזֹּוֹיִל יִשְׂרָאֵל הָאֱלֹפִים וַיִּשְׂרֵי הַמַּאֲוֹת הַבָּאִים מִצִּבְּאֵה הַמְּלֹחָמוֹת: (טו) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מוֹשֶׁה הַזֹּוֹיִתֶם כֹּל נִקְבָּה: (טז) הֵן הַנֵּה הָיוּ לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדָבָר בְּלָעָם לְמִסַּר מַעַל בַּה' עַל דְּבַר פְּעוֹר וְתֵהִי הַמְּנֻפָּה בַעֲדַת ה': רש"י

(טז) דבר בלעם – אמר להם אפילו אתם מכניסים כל האומות שבעולם אין אתם יכולים להם, שמה מרובים אתם מן המלכים שהיו שם מאות רכב נחור. צואו ואשאיכם עלה. אלקיהם של אלו שונא זמה הוא וכו', כלאיתא בחלק (סנהדרין קו א) וכספרי:

6. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קו עמוד א

אמר להם: אלקיהם של אלו שונא זימה הוא, והם מתאווים לכלי פשתן, בוא ואשיאך עצה: עשה להן קלעים, והושיב בהן זונות, וקינה מבחזין וילדה מבפנים, וימכרו להן כלי פשתן. עשה להן קלעים מהר שלג עד בית הישימות, והושיב בהן זונות, וקינה מבחזין וילדה מבפנים, ובשעה שישאר אובלחין ושותין ושמהין ויוצאין לטייל בשוק, אומרת לו הזקינה: אי אתה מבקש כלי פשתן? וקינה אומרת לו בשוה, וילדה אומרת לו בפחות. שתים ושלש פעמים. ואחר כך אומרת לו: הרי את כבן בית, שב ברור לעצמך. וצריצור של יין עמוני מונח אצלך, ועדיין לא נאסר יין של נכרים. אמרה לו: רצונך שתשתה כוס של יין? כיון ששתה בער בו. אמר לה: השמיעי לי. הוציאה יראתה מתוך חיקה, אמרה לו: עבוד לזה! אמר לה: הלא יהודי אני. – אמרה לו: ומה איכפת לך, כלום מבקשים ממך אלא



## הבדל מנהיגותי בין משה לבלעם

21. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קה עמוד א  
 ארבעה הדיוטות בלעם ודואו: ואחיתופל וגחזי. בלעם – בלא עם (שאלן לו חלק עם עס).

22. במדבר פרק יב, ה-ז

(ה) וַיִּרְדּוּ ה' בְּעֵמֹד עֲנָן וַיַּעֲמֹד פְּתוּזוֹ הָאֱהֱלִי וַיִּקְרָא אֶהָרָן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ יְשִׁיבָהֶם: (ו) וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ זֵא דְבָרֵי אִם יְהִי זְבִיאֲכֶם ה' בְּמִרְאֵה אֲלִיּוֹ אֲתוֹדַע בְּזוֹלוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ: (ז) לֹא כֵן עֲבַדְתִּי מִשָּׁה בְּכָל בֵּיתִי נְאֻמָּן הוּא:

23. שיג ושיח חלק ב עמוד 207

בלעם היה זאב בודד. שירותיו הוצעו למרבה במחיר. היו לו כישורים, והוא עשה בהם שימוש קטלני. אבל לא היו לו כל מחויבויות, נאמנות או שותפות ברקמה החברתית. הוא היה איש בלא עם. משה היה ההפך מכך. הקב"ה בכבודו ובעצמו אמר עליו "בכל ביתי נאמן הוא". מתוסכל ככל שהיה מהתנהגותם של בני ישראל. מעולם לא נמנע מלחלות את פני ה' למענם. כאשר שליחותו הראשונה אל פרעה בשם של בני ישראל גרמה להרעת מצבם, אמר לה': "למה הרעתה לעם הזה? למה זה שלחתיני? כשבני ישראל עשו את עגל הזהב, וה' איים להשמיד את העם ולהתחיל מחדש עם משה, משה אמר לו: "ועתה אם תשא חטאתם. ואם אין, מחני נא מספרך אשר כתבת" .... במרד קרה, כשה' איים לכלות את העדה כולה, משה התפלל אליו: "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף". אפילו כשאחותו מרים דיברה בו סרה ונענשה בצרעת, משה התפלל למענה: "א-ל נא רפא נא לה", משה לא חדל מעולם להתפלל למען עמו, וכחומרת חטאו של העם כן מידת התעוזה בתפילתו של משה ומידת הסתכנותו בהרס יחסיו עם הקב"ה. למרות כל כישלונותיהם האימיים של בני עמו, הוא נשאר נאמן להם.

24. שם עמוד 208

יש אנשים שנתברכו בכישרונות גדולים, שכליים ולפעמים אפילו רוחניים, ובכל זאת אינם מגיעים להישגים שכישרונות אלה מאפשרים להם. חסרות להם תכונות מוסריות בסיסיות: יושרה, יושר, ענווה, ומעל לכול נאמנות. את מה שהם עושים, הם עושים בצורה מבריקה; אבל לא פעם, הדבר שהם עושים הוא הדבר הלא נכון. מתוך מודעות יוצאת הדופן, הם נוטים להתנשא על אחרים. הם נכנעים לגאוה וליוהרה, ומתמכרים לאמונה שמעשיהם חומקים איכשהו מההגדרה "פשע". בלעם הוא הדוגמא הקלסית לאנשים כאלה.

25. במדבר רבה (וילנא) פרשת קרח פרשה יח סימן כב

ומעשה באחד שהיה הולך מא"י לבבל כשהיה אוכל לחם ראה שני צפרים מתנצין זה עם זה הרג אחד מהם את חבירו הלך והביא עשב והניחו על פיו והחיהו הלך אותו האיש ונטל אותו העשב שנפל מן הצפור והלך להחיות בו את המתים כשהגיע לסולמה של צור מצא ארי מושלך ומת הניח העשב על פיו והחיהו עמד הארי ואכלו

26. יחי ראובן במדבר עמוד תלו

שוטה שבעולם!! מן השמים זמנו לך למצוא עשב שיש בו סגולה מיוחדת להחיות מתים. כמה אנשים בעולם זוכים לגילוי שכזה? אתה כנראה היחיד! לא יאומן כי יוספר, יש לך ביד עשב שמחיה מתים! תנצל זאת ותשתמש בו לטובה – רוץ לקברי הצדיקים ותחיה את נשמותיהם, לך לבית הקברות שבו קבורים הוריך וזקניך ואבות משפחתך מהדורות הקודמים ותחיה אותם. אך במקום זאת מה אתה עושה? אתה מבזבז את הכוח שבידך כדי להחיות אריה מת ... שוטה שבעולם! ואחר כך אתה מתפלא שהוא קם עליך וטורף אותך? ... אינך ראוי ליותר מזה.

14. אור יהל בלק (ר' יהודה ליב חסמן ישיבת חברון)

מעטה בין תבין כי המדות מושכין אותו בחבלי השוא לבאר שחת, ואין הדברים אמורים בהדיוט וכסיל דוקא, אלא אף אדם גדול שידע דעת עליון. כבלעם בן בעור אשר קם כמשה וכמה פרשיות נכתבו בתורה על ידו ושהתפלל על עצמו ואמר "תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו", אם כן מה עיכב בידו מלהתגייר ולבוא תחת כנפי השכינה? אלא שאומנם הבין וידע אחריתו כי איש דמים ומרמה הוא לא יחצו ימיו, ולאחרי כל זאת לא זו מקברו אשר כרה לנפשו, כי רותק בעבותות עגלה חטאה של – עין הרעה – רוח גבוהה – ונפש הרבה

15. רש"י במדבר פרק טז

ומה ראה קרה לחלוק עם משה, נתקנא על נשואותו של אליאפן בן עוזיאל שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרה, אחי אבא ארבעה היו, שנאמר (שמות ו, יח) ובני קהת וגו'. עמרם הבכור נטלו שני בני גדולה, אחד מלך ואחד כהן גדול, מי ראוי לטול את השנייה, לא אני שאני בן ילדה שהיא שני לעמרם, והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם, הריני חולק עליו ומצטל את דבריו.

16. במדבר פרק כד, ה

(ב) וַיֵּשֶׁב בְּקִלְעֹם אֶת עֵינָיו וַיִּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֵׁכֵן לְשִׁבְטֵי וַתְּהִי עֲלָיו רִיזוֹ אֲלֵקִים: ... (ה) מִה טָבוֹ אֲדַלְקֶה יַעֲקֹב מִיִּשְׁבְּנֵיהֶם יִשְׂרָאֵל: רש"י

שוכן לשבטיו – ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינו מעורבין, ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה, שלא יאזן לתוך אהל חזירי:

17. והגדת במדבר עמוד 357

תריסים ... וילונות. מה תפקידם? ברור: שלא יתסכלו לי לתוך הסלון. אני לא אוהב שמסתכלים לי בצלחת. אז יש לי הפתעה עבורכם. נקרא רש"י: .... אתם שומעים: לא כדי שלא יסתכלו אלי, אלא כדי שאני לא אסתכל אליהם!

18. התוועדות ר' שבתי בלבטיצקי עמוד 71

פתח משמש לשני דברים – גם ליציאה מהפנים לחוץ, וגם לכניסה מהחוץ לפנים. יש אנשים שכל החיים שלהם מתנהלים מבחוץ, ריקנות עצומה בפנים גורמת להם לחפש תשומת לב מהסביבה. אדם שכזה חי בשביל החוץ, בשביל ה"שואו", מה יחשבו עליי, מה יגידו עליי. למה אנשים צובעים את השיער בירוק, כחול או צהוב? כי הם מרגישים בפנים חסרי חשיבות, חסרי ערך עצמי, אז הם מנסים לקבל ערך מבחוץ .... בני"ה הרגישו שמה שיש להם למכור זה לא רק תשומת לב, אלא יש להם הרבה פנים. הם רוצים לשמור על הערך העצמי הזה, לכן הם לא פותחים את האוהלים, הם לא זקוקים ולכן גם לא מחפשים מחיאות כפיים, הם לא רוצים שכולם יסתכלו ויגרום להם היזק ראייה, "עין הרע".

19. במדבר פרק כג, ט

(ט) כִּי מִרְאֵשׁ צָרִים אָרְאֶנּוּ וּמִזְבְּעוֹת אֲשׁוּרֵנוּ הָן עִם לְבָדָד יִשְׁכֵּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְנוּשֵׁב: רש"י הירש

הן – עם לבדד ישכן וגו'. הוא יחיה בארצו הגדורה בגבולותיה ולא ירבה קשרים עם עמים אחרים. הוא יקיים את תפקידו "הפנימי" הלאומי כ"עם" בעל חברה לאומית, והוא לא יבקש את גדולתו כ"גוי" בין גוים, כ"גוף" לאומי המרשים בכוחו ובגבורתו.

20. במדבר פרק כה פסוק א

וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים וַיִּזְלַח הָעָם לְזֹנוֹת אֵל בְּזֹנוֹת מוֹאָב:

אור החיים

(א) וישב ישראל בשטים וגו'. צריך לדעת מה צורך בהודעת מאמר זה, ורז"ל (מד"ר ותנחומא) העירו בזה ואמרו כי להודיעך בא כי זה סיבה לזנות וכו' לפי שהמקום מטבעו לעורר טבע התאוה הבהמית, ונראה לפרש שהכתוב יעיד סיבת הזנות שהיתה לפי שיצאו העם לטייל חוץ למחנה ישראל ושם נמצאו בנות מואב,



בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור ותהי המגפה בעדת ה". בגמרא סנהדרין מתוארת עצת בלעם לפרטי פרטים: בלעם ידע שני נתונים חשובים: 1. אלוקיהם של ישראל שונא זימה. 2. בני ישראל אוהבים כלי פשתן. בלעם לוקח את שני הנתונים מתכנן מזימה. בנות מואב יקימו דוכני מכירה של כלי פשתן, כל דוכן יהיה בנוי מדוכן חיצוני ודוכן פנימי, בדוכן החיצוני תשב זקנה ובדוכן הפנימי תשב צעירה. הזקנות יפתו את היהודים לבוא ולשכור בכלי פשתן, כאשר הזקנה תגיד מחיר, מיד הצעירה תציע מחיר נמוך יותר, היהודי כמובן יעבור לדוכן של הצעירה, אחר פעמיים שלוש כאלה הצעירה תאמר ליהודי אתה כבן בית כאן, בוא ותבחר לעצמך, בשעה שהיהודי יהיה עסוק בלבחור סחורה, המוכרת הצעירה תציע לו כוס יין חזק. ומה היתה התוצאה? ברגע שהיהודי שתה מיד בערה בו אש התאוה ואמר למוכרת "השמעי לי", הבחורה המואבית אמרה בשמחה רבה, אבל קודם כל תשתחווה לאלוהים שלי - "הוציאה יראתה מחיקה ואמר לו עבוד לזה! היהודי השיב: הלא יהודי אני?" והיא השיבה לו: "כלום מבקשים ממך אלא פיעור (לעשות את הצרכים על הפסל והוא לא ידע שכך עובדים את האלוהים המטונף הזה) וכך הדברים התגלגלו עד שכפר בתורת משה. ההמשך ידוע, מגיפה נוראית וברגע אחד עשרים וארבע אלף יהודים מצאו את מותם בעקבות עצת בלעם. האם בלעם הצליח או נכשל? גם אם נאמר שההצלחה לא היתה לפי הציפיות, אבל ללא כל ספק בלעם הצליח להיסיב לישראל נזק רוחני אדיר שבא לידי ביטוי גם באבדות בנפש. מה הביא לתפנית הגדולה? מדוע לאורך ככל הפרשה אנו מקבלים רושם שבלעם הוא בלוף אחד גדול ופתאום לקראת סוף הפרשה כל התמונה נראית שונה לחלוטין?

### שתי מגמות אצל בלעם

7-9 – נעמוד על הבדל מהותי בין הבקשה הראשונה של בלעם לבקשה השנייה ומהבדל זה נקבל תשובה על כל השאלות ששאלנו. בפעם הראשונה שבאים אל בלעם שרי מואב ומדין, בלעם משיב להם: "... לכו אל ארצכם כי מאן ה' לתתי להלך עמכם". רש"י מגלה לנו שכוונת בלעם במילה "עמכם" היתה שעמכם איני יכול ללכת, אבל עם שרים גדולים ממכם כן. וברגע שהקב"ה שמע את תשובת בלעם מיד התהפכה ההוראה ובפעם השנייה קיבל אישור - "אם לקרוא לך באו האנשים קום לך אתם..." ומפרש רש"י שאם הקריאה שלך וסבור אתה ליטול עליה שכר קום לך אתם. בעל ה'תפארת שלמה' מברר את ההבדל המהותי. בלעם ניחן בכוחות מיוחדים, כוחות של טומאה שיכולים להרע לישראל ואילו היה בלעם מקלל את ישראל "לשמה" שלא על מנת לקבל פרס הוא באמת היה בבחינת "אשר תברך מבורך ואשר תאר יואר ואז ח"ו לא היתה תקומה לישראל חלילה. וזו היתה המגמה הראשונית של בלעם ומשום כך בקשת בלעם נענתה בסירוב, אך בפעם השנייה ראה הקב"ה שכל המגמה של בלעם השתנתה והוא היה בבחינת "על מנת לקבל פרס", רצה כבוד וכסף, וכיון שכך הרי שהוא התרחק מהנקודה הפנימית שלו ואיבד את כוחו לקלל את ישראל ומשוך כך הקב"ה נענה לו בחיוב והדגיש לו "אם לקרוא לך", כלומר קריאה שלך שסבור אתה לקבל עליה שכר, כל ההליכה היא בשביל בלעם ולא כדי לקלל את ישראל. השינוי בין הבקשה הראשונה לשנייה לא היה אצל הקב"ה אלא באופי הבקשה של בלעם.

### מי רוכב על מי?

27. במדבר פרק כב פסוק כג

וַתֵּרָא הָאֱתָנֹן אֶת מִלְאֲךָ ה' נָצַב בְּדֶרֶךְ וַיִּזְרְבוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ וַתֵּט הָאֱתָנֹן בֵּין הַדֶּרֶךְ וַתִּלְכָּךְ בַּשָּׂדֶה וַיִּף בְּלִעָם אֶת הָאֱתָנֹן לְהַטִּיחָהּ הַדֶּרֶךְ: אור החיים

(כז) ותרא האתון וגו'. צריך לדעת כוונת ה' בענין זה שנתגלה המלאך להאתון, גם בהעמדת המלאך ג' פעמים בג' מקומות, ובלחיצת רגלי בלעם, וברביצתה, גם בפתיחת פה האתון, וכל מעשה האמור בענין הוא ענין סתום. ונראה כי כל כוונת ה' בענין זה לא היתה אלא להשפיל גאותו של בזוי זה

28. זכריה פרק ט פסוק ט

יָלֵךְ מֵאֵד בֵּית צִיּוֹן הָרִיעֵי בֵּית יְרוּשָׁלַם הִנֵּה מִלְכָּךְ יָבֹא לָךְ צִדִיק וְנוֹשֵׁעַ הוּא עֲנֵי וְרֹכֵב עַל יָמוֹר וְעַל עֵיר בֵּין אֲתָנֹת:

### סיכום

אחד הדברים המשונים בפרשת השבוע הוא שם הפרשה "בלק". בלק היה אדם רשע שרצה להרע לישראל, מדוע זכה בלק שתקרא בתורה פרשה שלמה על שמו? בנוסף יש לתמוה, אם כבר קוראים לפרשה על שם רשע, מדוע לא לקרוא על שם בלעם, הרי סוף סוף הוא "גיבור" הסיפור ולא בלק?

1-2 – בפעם הראשונה שבלעם שואל את ה' אם הוא יכול ללכת עם שרי מואב הוא נענה בשלילה - "לא תלך עמהם לא תאר את העם כי ברוך הוא". לעומת זאת בפעם השנייה ה' נענה לבלעם בחיוב - "... ויאמר לו אם לקרוא לך באו האנשים קום לך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה". מה אירע בין הפעם הראשונה לפעם השנייה? האם הקב"ה כל כך מהר משנה את דעתו? חז"ל לומדים מכאן, שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו. בשיעור זה נלך בכיוון אחר שיאיר לנו נקודה חשובה בחיים. (את הרעיון לשיעור לקחתי משיעור של הרב איל ורד)

3-6 – כמעט לאורך כל הפרשה נראה שהתוכנית של בלק לא צלחה ובלעם נכשל במשימה, עד כדי כך שבלק אומר לבלעם "ברח לך אל מקומך" ומסביר האו"ח הקדוש שבמעמד הזה עבר בלעם כמה וכמה ביזיונות: 1. בלק אמר לבלעם שלא יתעכב אפילו רגע אחד אלא יסתלק מיד. 2. שלא יעזב את המקום בהליכה אלא בריצה. במילים אחרות אמר לו "תעוף מכאן כמה שיותר מהר". 3. בלק נתן הוראה שאיש לא ילווה את בלעם, אלא בלעם ילך לבדו. 4. הוצא לבלעם צו איסור כניסה לכל ערי מואב ומדין, המקום היחיד אליו בלעם יכול ללכת הוא 'פתורה' מקום מגוריו. ננסה רגע להיכנס לסיטואציה, אדם כל כך מכובד, אדם שכל אחד רוצה לשמוע את מוצא פיו ברגע אחד עובד השפלה כל כך נוראית, זו תחושה קשה שאי אפשר לתאר. אם הפרשה היתה מסתיימת כאן היינו יכולים לומר בוודאות שבלק ובלעם נכשלו, אבל לקראת סוף הפרשה, רגע לפני שבלעם עוזב את בלק הוא אומר לו: "לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים". הרשב"ם מברר שבפרשתנו התורה לא מפרטת מה היתה העצה, אך בפרשת מטות לאחר שהלוחמים חוזרים ממלחמת מדין והם מביאים איתם שבויים משה קוצף עליהם על כך שהם השאירו את הנקבות בחיים ותמה, הרי "הן הנה היו לבני ישראל בדבר



ומשלה את עצמו שזה קיים בו הנגזרת הישירה של בעל הגאווה היא נפש רחבה. רש"י מבאר שנפש שפלה הוא אדם שמעורב בין הבריות ואינו גס רוח וההפך הוא בעל נפש רחבה. כאשר אדם הוא בעל גאווה, כפי שכתבנו הוא מייחס לעצמו תכונות שכלל לא קיימות בו, אדם שנמצא בתוך הבריות אך לא נמצא במקומו יוצר אווירה מאד לא נעימה. נביא משל כדי שנבין את הדברים טוב יותר. מכונת כביסה יכולה לעבוד רק כשכל חלק נמצא במקומו ועושה את תפקידו, כאשר יש חלק שעזב את מקומו והלך להתיישב במקום אחר המכונה תפסיק לעבוד, אדם שנמצא שלא במקומו הוא מפריע, הוא תקוע וזה יוצר חוסר נעימות אצל הסביבה. בגלל זה חז"ל אומרים על בלעם - בלא עם. כלומר בלעם היה בודד, לא בהכרח בגלל שהוא רצה אלא משום שזו היתה התוצאה של המעשים שלו (נרחיב המשך על ה'בלא עם). מכאן מסיק בעל ה'אור יהל' ר' יהודה ליב חסמן מחשובי תנועת המוסר שמידות רעות מושכים את האדם לבאר שחת גם אם מדובר באדם גדול כמו שמצינו אצל בלעם, שעל אף שהשתוקק למות מות ישרים אפילו הכי נמנע מלהתגייר רק משום שהיה בעל מידות רעות. גם אצל קורח מצינו שעל אף שהיה בעל ייחוס והיה גדול בתורה ובעל עושר גדול אפילו הכי כל זה לא הועיל לו, משום שנתקנא בנשיאותו של אליצפן וכך בבת אחת איבד את כל עולמו. התורה יכול להיות סם חיים וסם מוות, אם אדם לא עובד על המידות גם התורה לא תועיל לו.

16-18 – אחת הברכות שקיבלנו מבלעם ואנו מזכירים אותה יום יום היא - "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל". את הברכה הזו מברך בלעם כאשר הוא רואה את ישראל "שכן לשבטיו" ואז נחה עליו רוח אלוקים והוציא מפיו את הברכה הנפלאה. מה ראה בלעם? ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה. בדרך כלל כשנשאל אדם למה אתה רוצה שהפתח של השכן שלך לא יהיה מול הפתח שלך, הוא יענה כדי שהשכן לא יכנס לי לחיים, אבל רש"י עונה תשובה אחרת "שלא יציץ לתוך אהל חבירו". אומר הרב גלינסקי שרש"י בא להדגיש לנו את העיקר, לא שלא יסתכלו עלי אלא שאני לא אסתכל על אחרים. אדם שמרוכז בנקודה הפנימית שלו לא פוזל לראות מה קורה אצל זולתו!!! מוסיף ר' שבתי ואומר: פתח משמש לשני דברים – גם ליציאה מהפנים לחוץ, וגם לכניסה מהחוץ לפנים. יש אנשים שכל החיים שלהם מתנהלים מבחוץ, ריקנות עצומה בפנים גורמת להם לחפש תשומת לב מהסביבה. אדם שכזה חי בשביל החוץ, בשביל ה"שואו", מה יחשבו עליי, מה יגידו עליי. למה אנשים צובעים את השיער בירוק, כחול או צהוב? כי הם מרגישים בפנים חסרי חשיבות, חסרי ערך עצמי, אז הם מנסים לקבל ערך מבחוץ. .... בני" הרגישו שמה שיש להם למכור זה לא רק תשומת לב, אלא יש להם הרבה בפנים. הם רוצים לשמור על הערך העצמי הזה, לכן הם לא פותחים את האוהלים, הם לא זקוקים ולכן גם לא מחפשים מחיאות כפיים, הם לא רוצים שכולם יסתכלו וייגרם להם היזק ראייה, "עין הרע". יש תופעה רעה של ציניות פוגעת, פעמים רבות אדם ציני הוא אדם ללא בטחון עצמי והציניות היא מעין חיפוי. על ידי ציניות פוגעת, אדם דורך על זולתו כדי לבסס את מעמדו בחברה, כאשר אדם, כדי לבסס את מעמדו, זקוק לדרוך על זולתו פעמים רבות זה מעיד שהוא לא מחובר לנקודה הפנימית שלו ומשום כך הוא זקוק להשתמש בסביבה החיצונית.

בלק שהיה כנראה חכם בתורת הנפש אומר לבלעם "ברח לך אל מקומך", כלומר, תשתחרר מכל המניעים החיצוניים של "על מנת לקבל פרס" ותחזור לנקודה הפנימית שלך, תחזור להתמקד בכוחות שנתנו לך ותשתמש בהם באופן ש"לא על מנת לקבל פרס" ואז אומר ה'תפארת שלמה', לאחר שיחת המוסר שקיבל בלעם מבלק, מצא הרשע המזוהם הזה ליעץ לו את העצה הנוראית שפגע באופן קשה כל כך בבני ישראל. על אף שאנו מצטערים על הפגיעה הקשה מכל מקום למדנו מכאן עיקרון מאד חשוב לחיים ואת העיקרון למדנו דווקא מבלק ולא מבלעם. אדם חייב להיות מודע לנקודה הפנימית שלו, לשים את הנקודה הפנימית כמטרה ולא כאמצעי להשגת רצונות פרטיים. רופא שמטרתו לרפא שונה במהות מרופא שמשתמש בכישרון כדי לעשות כסף ההבדל ביניהם הוא הבדל של שמים וארץ!!! וכן בכל המקצועות כולם. תמיד כשהנקודה הפנימית היא המטרה אנו נעשה את השליחות בצורה טובה ויעילה וכשהכישרון הופך להיות האמצעי משם מתחילה הנפילה הגדולה. משום כך הפרשה שלנו נקראת על שם בלק, שהרי מבלק למדנו רעיון מוסרי כל כך מהותי וחשוב לחיים ומשום כך היא גם לא נקראת על שם בלעם, שהרי בלק הוא זה שהוכיח את בלעם, בלעם מעצמו לא הגיע לתובנה הזו וכיון שממנו לא למדנו מאומה הרי שגם אינו ראוי שתקרא פרשה על שמו.

#### המידות הרעות מטות את האדם מהנקודה הפנימית שלו

10-15 – כיצד אדם סוטה מהנקודה הפנימית שלו? הכל בגלל מידות רעות! חז"ל אומרים שלא קם נביא כמשה בישראל אבל באומות העולם קם – בלעם הרשע. המדרש אומנם מונה כמה הבדלים שהיו בין משה לבלעם אבל אחר כל ההבדלים מעלתו של בלעם היתה גדולה מאד. לבלעם ולמשה רבינו היה ארגז כלים מאד דומה, כישרונות מאד דומים, אך הבדל מהותי היה ביניהם. משה ידע לנצל את הכישרונות ולמלא את השליחות שלשמה הוא בא לעולם ובלעם ניצל את כישרונותיו לרעה כדי להשיג רווחים פרטיים. המשנה באבות אומרות שכל שיש בו שלושה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו - עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה וכל שיש בו שלושה דברים הללו הרי הוא מתלמידיו של בלעם הרשע - עין רעה, רוח גבוהה ונפש רחבה. רש"י מבאר 'עין טובה' שאין לו קנאה על חברו. הרמב"ם מסביר שבעל עין טובה הוא אחד שמסתפק במה שיש. שני הפירושים נראים שונים אבל האמת היא שלשניהם יש כוונה אחת אלא שרש"י מדבר על המהות והרמב"ם מדבר על הסימפטום ונסביר. מידת הקנאה מוציאה את האדם מן העולם לא במובן הפיזי אלא במובן הנפשי, אדם שכל היום עסוק במה קורה אצל השני מתרחק מהנקודה הפנימית שלו וכך מתרחק מנקודות השליחות שלו. הקנאי ישתמש בנקודה הפנימית שלו כאמצעי להוכיח שהוא מעל חברו. הנקודה הפנימית אינה אמצעי אלא מטרה ועל ידי הקנאה הכל מתהפך. אחד הסימפטומים של הקנאה הוא פגם במידת ההסתפקות, אילו האדם היה מרוכז בעצמו ולא בזולתו הוא היה שמח עם מה שיש, כל הבלגן מתחיל כשאנו מתחילים לעשות השוואות וכשאנו רואים שלזולת יש יותר ממה שיש לנו פתאום לא טוב לנו עם מה שיש לנו. על רוח נמוכה מפרש רש"י עניו ושפל ברך ומדבריו אנו מבינים שבעל רוח גבוהה הוא בעל גאווה. הפגם של הגאווה הוא משייך לעצמו מעלות שכלל לא קיימות אצלו. בעל גאווה הוא אדם שכלל לא מחובר לעצמו, הוא מגדיר לעצמו מה נחשב ומה לא נחשב על פי מה שהוא רואה מחוץ לעולם שלו וכל מה שנראה לו נחשב הוא מיד מגייס לעצמו





כתבת" .... במרד קרח, כשה' איים לכלות את העדה כולה, משה התפלל אליו: "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף". אפילו כשאחותו מרים דיברה בו סרה ונענשה בצרעת, משה התפלל למענה: "א-ל נא רפא נא לה", **משה לא חדל מעולם להתפלל למען עמו**, וכחומרת חטאו של העם כן מידת התעוזה בתפילתו של משה ומידת הסתכנותו בהרס יחסיו עם הקב"ה. למרות כל כישלונותיהם האיומים של בני עמו, הוא נשאר נאמן להם.

ממשיך הרב זקס וכותב: יש אנשים שנתברכו בכישרונות גדולים, שכליים ולפעמים אפילו רוחניים, ובכל זאת אינם מגיעים להישגים שכישרונות אלה מאפשרים להם. חסרות להם תכונות מוסריות בסיסיות: יושרה, יושר, ענווה, ומעל לכל נאמנות. את מה שהם עושים, הם עושים בצורה מבריקה; אבל לא פעם, הדבר שהם עושים הוא הדבר הלא נכון. מתוך מודעות יוצאת הדופן, הם נוטים להתנשא על אחרים. הם נכנעים לגאוה וליוהרה, ומתמכרים לאמונה שמעשיהם חומקים איכשהו מההגדרה "פשע". בלעם הוא הדוגמה הקלסית לאנשים כאלה.

25-26 – במדרש מובא סיפור שממחיש לנו היטב את הנקודה הזו. אדם הלך וראה שני ציפורים רבות, ציפור אחת הרגה את הציפור השנייה ומיד לאחר מכן ראה האיש שהציפור החיה מביאה עשב, מניחה על פיה של הציפור המתה והציפור קמה לתחייה. לקח האיש את העשב והלך לכיוון העיר הגדולה להחיות מתים. לפני שהוא נכנס לעיר הוא רואה אריה מת והחליט לנסות האם סגולת העשה עדיין בתוקף, האריה קם לתחייה אך לרוע מזלו של האיש האריה לא אכל כבר כמה ימים והאיש נטרף .... בעל היחי ראובן לומד ממדרש זה מסר חשוב מאד לחיים שוטה שבעולם!! מן השמים זמנו לך למצוא עשב שיש בו סגולה מיוחדת להחיות מתים. כמה אנשים בעולם זוכים לגילוי שכזה? אתה כנראה היחיד! לא יאומן כי יסופר, יש לך ביד עשב שמחיה מתים! תנצל זאת ותשתמש בו לטובה – רוץ לקברי הצדיקים ותחיה את נשמותיהם, לך לבית הקברות שבו קבורים הורייך וזקנייך ואבות משפחתך מהדורות הקודמים ותחיה אותם. אך במקום זאת מה אתה עושה? אתה מבזבז את הכוח שבידיך כדי להחיות אריה מת ... שוטה שבעולם! ואחר כך אתה מתפלא שהוא קם עליך וטורף אותך? ... אינך ראוי ליותר מזה. הסיפור הזה היה מצחיק אם זה לא היינו אנחנו, אבל לכמה מאתנו יש כישרונות ואנו פשוט משתמשים בכישרונות בצורה לא נכונה, משום שאנו רוצים להשיג רצונות בהמייים. עלינו לזהות מהו העשב שלנו ולהגדיר לעצמנו היטב כיצד ומתי נכון להשתמש בו.

### מי רוכב על מי?

27-28 – כדי לזהות מהו העשב שלנו וכיצד נכון להשתמש בו עלינו לבחון מי מנהיג את מי האם החומר מנהיג אותנו או שאנו מנהיגים את החומר. האו"ח הקדוש מבאר שכוונת ה' בסיפור האתון היתה להשפיל גאוותו של בזוי זה (בלעם). ריבונו של עולם הראה לכולם שאתון מנהלת את בלעם ולא בלעם מנהל את האתון, לעומת המשיח שעליו נאמר "עני ורוכב על חומר" המציאות שהאיש רוכב על החומר זו המציאות המבורכת. להיות מנותק מהחומר זה לא טוב, אנו חיים בעולם של חומר, אבל עלינו לנצל את החומר בצורה נכונה, וניצול בצורה נכונה יבוא אך ורק כאשר אנו ננהל את החומר ולא החומר ינהל אותנו!!!

19-20 – היסוד של התמקדות בנקודה הפנימית נכון לא רק ביחס לאדם הפרטי אלא גם ביחס לעם כולו. בלעם אומר "... הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב". מבאר הרש"ר הירש שכאשר העם היהודי יחיה בארצו הגדולה בגבולותיה ולא ירבה קשרים עם עמים אחרים. הוא יקיים את **תפקידו "הפנימי"** הלאומי כעם בעל חברה לאומית והוא לא יבקש את גדולתו "כגוי" בין גוים. כמה אנו צריכים יום יום להזכיר לנו את האמירה של בלעם, כל יום אנו שומעים ורואים איך אנו מפחדים ממה יאמרו הגויים. סוגיית ארץ ישראל לא יורדת משולחן הדיונים העולמית, מתרגשים מכל אמירה של כל נשיא ומפחדים לעשות את הצעד המתבקש. מפחדים להפציץ בית שיש בו מחבל שמסכן את חיילי צה"ל משום שהמחבלים משתמשים בילדים כבני ערובה. כל ההתנהלות הזו נובעת מהחשש "מה יאמרו הגויים". ההתנהלות הזו היא בעוכרנו!!! יש גדר בפיקוח נפש של "איבה", צריך להיזהר לא לעורר עלינו את איבת הגויים, אך אסור להרחיב את הגדר הזה יותר מדי ובטח לא בסוגיות לאומיות ובטח לא במציאות שעם ישראל הגיע למצב שהוא אחת המעצמות המובילות. יש שלב שצריך להשתחרר ולעמוד על הזכויות שהקב"ה תובע מאתנו שנעמוד עליהם. יש הבדל עצום לעלות ולכבוש עכשיו את הר הבית לבין לספח שטחים. כיבוש הר הבית בשלב זה אינו נכון, לא רק משום שהכיבוש הזה יביא למלחמת עולם, אלא בעיקר משום שעם ישראל עדיין לא מוכן לדבר הזה. אבל סיפוח כבר היה בעבר ואין שום בעיה להמשיך באותה שיטה, יהיה קצת רעש, קצת בלגן, אולי אפילו תהיה תקופה קשה של סכנה בכבישים, אבל זה יחלוף, תוך כמה חדשים כולם יתרגלו למצב החדש. למדינות הערביות לא באמת אכפת מה יהיה מעמדן של הפלשתינאים בארץ וגם הפלשתינאים עצמם, אם נבדוק בחדרי חדרים, ברור שרוב העם הפלשתינאי יעדיף שלטון יהודי על פני שלטון ערבי שחושב רק על עצמו ומוצף את דמם של התושבים המסכנים והאומללים.

דוגמה לכך שקשרי חוץ מטים את עם ישראל מהמסלול הישר רואים אנו בפרשתנו – "וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות עם בנות מואב". מבאר האו"ח הקדוש שסיבת הזנות היתה לפי שיצאו העם לטייל חוץ למחנה ישראל ושם נמצאו בנות מואב. כל הבלגן התחיל כשישראל יצאו חוץ למחנה, במקום להתרכז בתוך המחנה, במקום להיות מחובר לנקודה הפנימית של המחנה הם יצאו חוץ למחנה!!!

### הבדל מנהיגותי בין משה לבלעם

21-24 – בגמרא מובא שמשמעות השם "בלעם" היא "בלא עם" ומבאר רש"י שאין לו חלק עם עם. אצל משה רבנו מצאנו תכונה מיוחדת "בכל ביתי נאמן הוא". הרב זקס מבאר שכאן נעוץ ההבדל בין משה רבינו לבלעם הרשע. בלעם היה זאב בודד. שירותיו הוצעו למרבה במחיר. היו לו כישורים, והוא עשה בהם שימוש קטלני. **אבל לא היו לו כל מחויבויות, נאמנות או שותפות ברקמה החברתית.** הוא היה איש בלא עם. משה היה ההפך מכך. הקב"ה בכבודו ובעצמו אמר עליו "בכל ביתי נאמן הוא". **מתוסכל ככל שהיה מהתנהגותם של בני ישראל. מעולם לא נמנע מלחלות את פני ה' למענם.** כאשר שליחותו הראשונה אל פרעה בשם של בני ישראל גרמה להרעת מצבם, אמר לה': "למה הרעתה לעם הזה? למה זה שלחתיני? כשבני ישראל עשו את עגל הזהב, וה' איים להשמיד את העם ולהתחיל מחדש עם משה, משה אמר לו: "ועתה אם תשא חטאתם. ואם אין, מחני נא מספרך אשר



## חברים יקרים!!!

לכל אחד ואחד מאתנו יש נקודה פנימית, תפקידנו בחיים להיות מרוכזים בנקודה הפנימית ולא במה שמחוץ לנקודה. הנקודה הפנימית היא המטרה ולא אמצעי להשיג רצונות פרטיים שליליים. בלעם ניצל את כוחותיו להשגת צרכיו האישיים ובגלל זה נכשל, רק כאשר בלעם הצליח להתחבר לנקודה הפנימית שלו ניתן לו הכוח לפגוע בישראל. כדי להיות מרוכז בנקודה הפנימית עלינו לתקן את המידות ובעיקר את מידת הקנאה. אל לנו לחשוש כל הזמן ממה יגידו ומה יחשבו הן ברמה הפרטית והן ברמה הלאומית - "הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב" התחשבות יתר במה יאמרו הגויים גורמת לנו לסטות מדרך הישר.

שבת שלום ומבורך!!!

